

STYRDOKUMENT

Policy för dagvattenhantering i Eskilstuna kommun

Beslutad när	2020-10-22 § 149
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	2019:187
Ersätter	KSKF/2013:412 - Riktlinjer för dagvattenhantering inom Eskilstuna kommun
Gäller för	Kommunstyrelsen, Stadsbyggnadsnämnden, Torshälla stadsdelsnämnd, Miljö- och räddningsnämnden, Kommunfastigheter AB, Eskilstuna Energi och Miljö AB.
Gäller fr o m	2020-10-23
Gäller t o m	Tillsvidare
Dokumentansvarig	Kommunledningskontoret, Miljö och samhällsbyggnad
Uppföljning	Årligen

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer. Den ska vara tidsbegränsad och beslutas av kommunfullmäktige.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Innehåll

STYRDOKUMENT	1
Policy för dagvattenhantering i Eskilstuna kommun -.....	1
Innehåll	2
Ämnesområde och bakgrund	3
Vad är dagvatten?.....	3
Varför behövs en dagvattenpolicy?	3
Syfte.....	3
Användning.....	4
Förhållande till redan fattade politiska beslut.....	4
Gällande lagstiftning eller annan rättslig reglering.....	4
Mål för dagvattenhanteringen.....	6
Strategier för dagvattenhantering	6
Ansvarsfördelning i arbetet med dagvattenhantering	10
Eskilstuna kommun.....	10
VA-huvudman.....	11
Fastighetsägare.....	11
Exploatörer	11
Väghållare.....	12
Markavvattningsföretag.....	12
Principer för avgränsning av det allmänna dagvattensystemet	13
Ansvarsfördelning mellan VA-huvudman och fastighetsägare	13
Ansvarsfördelning mellan VA-huvudman och Eskilstuna kommun	13
Gräns för den allmänna dagvattenanläggningen	14
Ansvarsfördelning inom vattenskyddsområde.....	14
Ansvar för att hantera kraftiga regn och skyfall.....	15
VA-huvudmannens ansvar vid kraftiga regn	15
Ansvarsfördelning vid skyfall	15
Katastrofregn	16
Definitioner och begrepp.....	17
Referenser.....	18

Ämnesområde och bakgrund

Vad är dagvatten?

Dagvatten är tillfälligt förekommande regn- och smältvatten som rinner av markytor, tak, gator och andra konstruktioner. Begreppet dagvatten används för vatten från urbana miljöer och samlad bebyggelse.

Dagvattenpolicyn omfattar också dräneringsvatten från bebyggelse. Dagvattenpolicyn omfattar inte avrinning från åkermark med undantag för då bebyggelse måste skyddas från sådan avrinning.

Varför behövs en dagvattenpolicy?

När mark bebyggs ändras regnvattnets naturliga kretslopp. Istället för att tas upp av växter, avdunsta eller rinna ner i marken leds vattnet bort i ledningar och släpps ut i vattendrag och sjöar. Om för mycket regnvatten samlas ihop och leds bort skapas problem. De stora vattenmängderna blir kostsamma att ta hand om. Dessutom blir det mindre vatten kvar i marken, vilket till exempel leder till sjunkande grundvattennivåer.

Vattnet som rinner från bebyggelse och vägar sköljer med sig föroreningar ut till vattendrag och sjöar. Det kan till exempel handla om näringsämnen, olja eller plastpartiklar från bilarnas däck. För att förbättra vattenkvaliteten, och uppfylla miljö kvalitetsnormerna för vatten, behöver mängden föroreningar som dagvattnet för med sig minska. Eskilstunaån och Mälaren har båda idag måttlig ekologisk status. De ska uppnå god ekologisk status senast år 2027. Detta ställer höga krav, bland annat på dagvattenhanteringen.

Dagvattenhanteringen viktigaste funktion är att skydda bebyggelse och infrastruktur från skador på grund av regn. Systemen är utformade för att klara av normalt förekommande regn. Men klimatförändringarna påverkar hur det regnar. Bland annat beräknas intensiva regn blir vanligare. Det ger ökad risk för översvämning. Dagvattensystemet måste anpassas för att fungera i ett förändrat klimat.

Det finns sätt att lösa ovanstående utmaningar, samtidigt som dagvattenhanteringen bidrar till grönare och attraktivare stadsmiljöer. En förutsättning är att alla berörda delar av Eskilstuna kommunkoncern, tillsammans med fastighetsägare och byggaktörer, arbetar mot gemensamma mål, med tydligt definierade ansvarsområden och arbetssätt där rätt kompetens och funktion kommer in i rätt skede av planeringsprocessen.

Syfte

Syftet med dagvattenpolicyn är att göra koncerngemensamma ställningstaganden om övergripande mål, strategier och ansvarsfördelning för dagvattenhantering i Eskilstuna kommun. Målet är att skapa en långsiktig hållbar dagvattenhantering som är robust inför pågående klimatförändring

och som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten och målen i Vattenplan för Eskilstuna uppfylls så effektivt som möjligt.

Användning

Dagvattenpolicyn är främst avsett för kommunens koncernens interna arbete. Principerna ska vara styrande i plan- och bygglovsprocessen, vid tecknande av avtal inom exploateringsprocessen, vid VA-anmälan samt i Eskilstuna Energi och Miljö AB:s och förvaltningarnas övriga arbete.

Förhållande till redan fattade politiska beslut

I Vattenplan för Eskilstuna kommun anges övergripande mål och åtgärder, bland annat att vattenkvaliteten i Eskilstunaån ska förbättras. Övergripande inriktning för dagvattenhantering finns också i kommunens översiktsplan. Dagvattenpolicyn med tillhörande dagvattenplan kompletterar och konkretiserar dessa övergripande styrdokument.

I Grönplan för Eskilstuna kommun ges förutsättningar för en naturnära dagvattenhantering i parker och andra grönområden.

Förhållandet mellan anslutna fastighetsägare och VA-huvudmannen regleras i Allmänna bestämmelser för användning av Eskilstuna kommuns allmänna avloppsanläggning (ABVA).

Gällande lagstiftning eller annan rättslig reglering

Dagvattenhanteringen berörs av flera olika lagar och regelverk.

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) reglerar vilka skyldigheter och rättigheter kommunen respektive fastighetsägare har, samt under vilka förutsättningar VA-huvudmannen rätt att ta ut avgifter inom verksamhetsområde för dagvatten.

Miljöbalken reglerar verksamhetsutövares skyldigheter att avleda och rena dagvattnet så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. Det är i Miljöbalken som EU:s ramdirektiv för vatten är omsatt i svensk lag, genom att

Miljömål

Av riksdagens 16 miljö kvalitetsmål är det flera som berör dagvatten. Särskilt kan nämnas målen *giffri miljö*, *grundvatten av god kvalitet*, *myllrande våtmarker*, *hav i balans* samt *levande kust och skärgård*, *god bebyggd miljö* och *ett rikt växt- och djurliv*. Inom biologisk mångfald finns ett etappmål som anger att "senast år 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt". Det finns också ett etappmål inom hållbar stadsutveckling som anger att "kommunerna ska senast år 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter".

den anger att miljö kvalitetsnormer för vatten ska följas av kommuner och andra myndigheter.

EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet) syftar till ett hållbart utnyttjande av våra vattenresurser. I Sverige har särskilda vattenmyndigheter skapats för att samordna arbetet enligt vattendirektivet.

Vattenmyndigheternas arbete sker i cykler, där nya mål och åtgärder formuleras var sjätte år. Målet som är juridiskt bindande, är att alla vattenförekomster ska ha uppnått minst god status år 2015 (för vissa vattendrag har kravet skjutits fram till som längst 2027) och att vattenförekomsters status inte får försämrats. Statusen som ska uppfyllas avges av miljö kvalitetsnormer (MKN). Miljö kvalitetsnormerna beslutas av vattendelegationen i respektive vattendistrikt. I åtgärdsprogram för respektive område finns också juridiskt bindande åtgärder som kommunen har att genomföra.

Vattendirektivet har också två dotterdirektiv, Grundvatten-direktivet och Direktivet om miljö kvalitetsnormer för prioriterade ämnen.

Det viktigaste styrinstrumentet för en bra dagvattenhantering är plan- och bygglagen (PBL). Där anges att vid planläggning och i andra ärenden enligt lagen ska miljö kvalitetsnormerna följas. Plan- och bygglagen reglerar också kommunens möjligheter att i detaljplaneringen styra användning av mark, och skapa förutsättningar för en god dagvattenhantering. I byggloven följs genomförandet av dagvattenhanteringen upp.

Fastighetsbildningslagen, anläggningslagen och ledningsrättslagen reglerar möjligheten till den markåtkomst och den ansvarsfördelning som behövs för att anläggningar och anordningar ska kunna ordnas och drivas

Andra lagar och regler som har relevans i vissa delar av dagvattenfrågan är till exempel Boverkets byggregler, Väglagen, Jordabalken, Lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet samt Ledningsrättslagen.

Mål för dagvattenhanteringen

Arbetet med dagvatten i Eskilstuna ska bidra till att:

1. förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag som tar emot dagvatten, med särskilt fokus på Eskilstunaån, så att det finns goda förutsättningar för biologisk mångfald, fiske, bad och rekreation och så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan uppfyllas.
2. den naturliga grundvattenbildningen inte påverkas negativt och att statusen för grundvattenförekomster inte försämras;
3. skador på allmänna och enskilda intressen till följd av kraftiga regn och skyfall i ett förändrat klimat minimeras så långt det är rimligt;
4. dagvattenhanteringen utifrån förutsättningarna på platsen, berikar bebyggelsemiljön med avseende på estetiska upplevelser, rekreation, lek, naturvärden och biologisk mångfald.
5. den är samhällsekonomiskt effektiv och präglas av samverkan.

Strategier för dagvattenhantering

För att uppnå målen ska följande principer vara vägledande i dagvattenarbetet inom Eskilstuna kommunkoncern:

Säkerställa en bra dagvattenhantering vid nybyggnation och åtgärda befintliga områden när det ger mervärden

Dagvattnets belastning på recipienter ska minskatrots att ny bebyggelse tillkommer. Huvudprincipen ska vara att säkerställa en bra dagvattenhantering vid nybyggnation, medan åtgärder för rening av dagvatten från befintlig bebyggelse ska genomföras där det ger tydliga synergieffekter.

- Den gemensamma målsättningen är att det efter nybyggnation inte ska avrinna mer dagvatten från exploateringsområdet vid ett 20-års regn (med tillägg av klimatfaktor) än innan exploatering. Om området är känsligt för översvämning innan exploatering ska ambitionsnivån vara högre.
- Detaljplaneprocessen ska säkerställa att mängden föroreningar till recipient från dagvatten från planområdet inte ökar efter exploatering. Vid exploatering av naturmark, då detta inte bedöms vara möjligt, ska istället mängden föroreningar från området efter exploatering minimeras.
- Nya anläggningar i syfte att rena dagvatten från befintliga områden ska främst anläggas där det ger synergieffekter, eller där det ska genomföras ombyggnadsåtgärder av andra skäl.

Förebygga dagvattnets uppkomst, samt fördröja och rena dagvatten i lokala och i öppna system

Dagvattenflöden ska reduceras och regleras så att belastning på ledningsnät och recipienter begränsas. Föroreningarna i dagvatten ska i första hand förebyggas och i andra hand avskiljas eller renas innan vattnet når dagvattensystemets utsläppspunkt.

- I första hand ska mängden dagvattnet som behöver avledas och renas minska, genom åtgärder lokalt på den fastighet eller allmänna platsmark där dagvattnet uppkommer (LOD). Exploatörer och fastighetsägare bör vidta åtgärder så att de första 20 mm regn kan fördröjas på fastigheten. Det innebär bland annat att:
  - Andelen hårdgjord yta ska begränsas vid planläggning för att minimera uppkomsten av dagvatten.
  - Förorening av dagvatten ska begränsas vid källan genom val av byggnads- och anläggningsmaterial som inte avger föroreningar, särskilt inom vattenskyddsområden och grundvattenförekomster.
  - Rent dagvatten ska i möjligaste mån hanteras separat från förorenat dagvatten till exempel från parkeringsytor. Rent dagvatten ska i möjligaste mån infiltreras.
  - Dagvatten får inte infiltreras om det riskerar att sprida föroreningar vidare till recipient eller till grundvattnet.
- I andra hand ska dagvattnet som behöver avledas, från kvartermark eller allmän plats, ledas och renas genom öppna dagvattenlösningar på allmän platsmark. Det innebär bland annat att:
  - Öppna dagvattenlösningar ska eftersträvas när nya anläggningar för avledning och rening av dagvatten byggs.
- I sista hand ska dagvatten renas i anläggningar som samlar vatten från flera källor, till exempel från vägar och kvartermark.

Planera för en robust dagvattenhantering anpassat till ett förändrat klimat

Dagvattensystemet ska vara robust och klara att kraftiga regn ökar. Öppna dagvattenanläggningar ska där det är lämpligt ses som en del av infrastrukturen för att hantera översvämningar på grund av skyfall¹. Genom god planering av bebyggelse, medveten höjdsättning och användning av mångfunktionella ytor ska risken för översvämning på grund av skyfall minskas. Även risk för föroreningar av grundvattenförekomster på grund av olyckor ska minskas.

- Vid utformning, planering och dimensionering av dagvattensystemet ska minst klimatfaktor 1,25 användas. Klimatfaktorn ska justeras utifrån ny forskning och myndigheters rekommendationer.²

---

¹ Se definition på sida 13

² Klimatfaktor 1,25 motsvarar en trolig utveckling till 2100 om de globala klimatutsläpp kraftigt begränsas (motsvarande IPCC:s klimatscenario RPC4.5) Klimatfaktor 1,4

- Vid planering av nya dagvattenanläggningar ska även konsekvenser av skyfall analyseras för att identifiera synergieffekter mellan dagvattenhantering och skyfallshantering enligt Översiktsplanens ställningstaganden (se nedan).
- I ny bebyggelse ska höjdsättningen göras baserat på analys av översvämningsrisker och säkerhetsnivåer enligt aktuell översiktsplan.
- Vid ombyggnad av kommunens mark och allmän platsmark ska åtgärder övervägas som ökar dessa ytors förmåga att hantera dagvatten och skyfall.
- Vid grundvattenförekomster ska dagvattensystemet utformas för att skydda grundvattnet från föroreningar till följd av olyckor eller räddningsinsats.

Ställningstagande om skyfall i Översiktsplan 2030 (granskningsversion)

- Ny bebyggelse planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 100-årsregn. Mark som översvämmas undantas från bostadsbebyggelse, medan enklare byggnader kan tillåtas. Med hjälp av planbestämmelser säkras ytor för skyfallshantering.
- Vid ombyggnad/förtätning av befintliga områden ska anpassningsnivån 100-årsregn eftersträvas.
- Samhällsviktig verksamhet planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning till följd av minst ett 500-årsregn. Även vid dimensionering av storskaliga skyfallsåtgärder ska finnas en buffertkapacitet för kraftigare skyfall än 100-årsregn.
- Utgångspunkten är att nya bebyggelseområden inom sig kunna hantera ett 100-årsregn. Även vid ombyggnad/förtätning ska anpassningsnivån för ett 100-årsregn eftersträvas, under förutsättning att det är kostnadsmässigt rimligt. Om detta inte är möjligt, blir det nödvändigt att säkerställa översvämningsytor utanför området eller nedströms. I de fall ytterligare åtgärder i ett exploateringsområde kan ge stora mervärden i form av minskad översvämningsrisk i närliggande områden ska anläggandet av dessa åtgärder avvägas.

Nyttja dagvatten som en resurs

Dagvattenanläggningar ska, utifrån platsens förutsättningar, berika bebyggelsemiljön med avseende på estetiska upplevelser, rekreation, lek, naturvärden, mikroklimat och biologisk mångfald.

- Dagvattenhanteringen ska sträva efter att dagvatten nyttjas som en resurs för träd och annan grönska, samtidigt som grönskan nyttjas för rening och fördröjning av dagvattnet.
- Dagvattenanläggningar bör i möjligaste mån utformas på ett sätt som gynnar den biologiska mångfalden. Vattenmiljöer som det råder brist på i det aktuella området bör tillskapas.
- För att skapa rekreativa värden bör dagvattenhanteringen anpassas till omgivningen och öppna dagvattenlösningar i möjligaste mån integreras i parker och grönområden. Detta är prioriterat i grönstråk,

---

representerar en utveckling med fortsatta utsläpp på dagens nivåer (RCP8.5), eller en utveckling där utsläppen kraftigt minskar, men att konsekvenserna blir större än beräknat.

parker och vattendrag som är prioriterade enligt kommunens Grönplan.

- Långsiktig skötsel av dagvattenanläggningar ska säkerställas så att såväl funktion som estetiska och rekreativa värden bibehålls.

Samverka effektivt

Dagvattenhanteringen ska vara samhällsekonomiskt effektiv och präglas av samverkan.

- Dagvattenfrågan ska vara med i hela stadsbyggnadsprocessen, från tidiga skeden till bygglov och genomförande. Processen ska utformas för att säkerställa att rätt kompetens och funktion kommer in i rätt skede i processen.
- Dagvattenpolicyns mål och principer ska kommuniceras till byggaktörer och andra externa aktörer som berörs, och en dialog om vilka lösningar som är önskvärda ska föras. Krav på dagvattenhanteringen i enlighet med policyns principer bör ställas i markanvisningsavtal.
- En tydlig ansvarsfördelning för drift och underhåll ska säkerställas i samband med planering av nya dagvattenanläggningar.

Ansvarsfördelning i arbetet med dagvattenhantering

Ansvar för genomförandet av strategier för dagvattenhantering delas mellan olika aktörer, både inom och utanför kommunkoncernen.

Inom kommunkoncernen delas ansvaret mellan kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, Eskilstuna Energi & Miljö AB, Torshälla stads nämnd och Miljö- och räddningstjänstnämnden.

Utanför kommunens ansvarsområden gäller ansvaret exempelvis fastighetsägare, Trafikverket, entreprenörer och byggherrar. För att lyckas skapa långsiktigt hållbar dagvattenhantering krävs samarbete mellan alla involverade aktörer.

Nedan beskrivning av roller och ansvar mellan olika aktörer.

Eskilstuna kommun

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens dagvattensystem utifrån lag, förordning och av kommunfullmäktige antagna styrdokument. Kommunstyrelsen har också det yttersta ansvaret för att förebygga och hantera kriser och olyckor inom kommunens område, och för att mark som bebyggs är lämplig för ändamålet, till exempel ur översvämningsperspektiv. Kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram och revidera kommunövergripande styrdokument kopplat till dagvattenhantering, såsom dagvattenpolicyn och dagvattenplanen.

I egenskap av att vara ansvarig för markförvaltning och exploatering ansvarar kommunstyrelsen även för att dagvattenfrågorna hanteras i exploateringsprocessen och vid behov regleras i till exempel exploaterings- och markanvisningsavtal. Här ingår också för att bedriva ett aktivt arbete med att aktivera befintliga markavvattningsföretag där behovet finns, samt att verka för omprövning eller avveckling av de som inte längre har en funktion. Detta gäller både markavvattningsföretag där kommunen ingår som markägare och övriga markavvattningsföretag som berörs av detaljplaneläggning. Kommunstyrelsen företräder kommunen i de markavvattningsföretag där kommunen ingår som markägare.

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för att dagvatten hanteras i planprocessen i enlighet med dagvattenpolicyn och att dagvattenhanteringen följs upp i samband med bygglov. Detta behöver ske i nära samråd med andra berörda avdelningar. Nämnden ansvarar för att initiera och driva utvecklingsprojekt inom områdena infrastruktur och stadsutveckling. Inom dessa områden är dagvattenhanteringen en viktig del.

Det ligger också inom nämndens ansvar att sköta de delar av VA-huvudmannens dagvattenanläggningar som enbart syftar till att tillföra estetiska och rekreativa värden. Utgångspunkten är att detta är den del av anläggningen som ligger över vattenlinjen, men anläggnings- och ansvarsgränser bör definieras för varje typ av anläggning.

Torshälla stads nämnd ansvarar inom Torshälla kommun del för den allmänna platsmarken och därmed för avvattningen av gator och allmän platsmark på samma sätt som stadsbyggnadsnämnden enligt ovan. Nämnden ansvarar också inom kommun delen för öppna dagvattenanläggningars estetiska och rekreativa funktion.

Under **Miljö- och räddningstjänstnämnden** ligger ansvar för att utöva tillsyn av dagvattenhanteringen och dagvattenanläggningar i enlighet med miljöbalken. Räddningstjänsten är involverad i dagvattenhanteringen i samband med risk för utflöde av förorenat släckvatten vid brand, och utsläpp av kemikalier vid olyckor till/via dagvattensystem samt vid översvämningar.

VA-huvudman

Eskilstuna Energi & Miljö AB (EEM AB) har i egenskap av VA-huvudman förvaltnings- och driftansvar för det allmänna dagvattensystemet inom verksamhetsområde för allmänt dagvatten. VA-huvudmannen har också ansvar för att tillgodose behovet av allmän dagvattenhantering där verksamhetsområde för allmänt dagvatten inte har inrättats, men där dagvattenhanteringen av hälso- eller miljöskäl behöver ordnas i ett större sammanhang (i enlighet med LAV 6§).

VA-huvudmannen ska äga och ansvara för de anläggningar man behöver ha rådighet över för att det allmänna dagvattensystemet ska fungera. VA-huvudmannen har dock endast ansvar för den del av anläggningen som har funktion för fördröjning och rening av dagvatten, vilket i allmänhet innebär den del av anläggningen som ligger under vattenlinjen för ett 10–30 årsregn.

VA-huvudmannen ska också ingå i eller träffa överenskommelser med markavvattningsföretag som avleder allmänt dagvatten, förutsatt att det finns en aktiv styrelse eller syssloman.

Fastighetsägare

Fastighetsägaren har ansvar för egna anläggningar inom fastigheten. Det gäller till exempel funktion, drift och underhåll av fördröjnings- och reningsanläggningar samt ansvar för kvaliteten på utgående vatten i anslutningspunkten. Fastighetsägaren ansvarar för att avleda dagvattnet på ett sätt som inte försvårar avledandet nedströms eller skadar grannarna. Fastighetsägare har också ansvar för att göra det som krävs för att skydda din egendom från översvämningar, ras, skred eller erosion. Fastighetsägare ansvarar för att den egna tomten sköts så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen inte uppkommer.

Exploatörer

Exploatören ska redovisa hur dagvattenhanteringen kommer att ordnas i samband med exploatering. Exploatören står för kostnader för dagvattenutredning under planprocessen. Denne ansvarar för förprojektering och teknisk beskrivning av dagvattensystemen. I

exploateringsavtalet som skrivs under planprocessen regleras vad kommunen respektive exploitören ska stå för. Det vanligaste är att exploitören står för projektering och anläggande av dagvattensystemet. Exploatören ansvarar för att dagvattenanläggningen byggs enligt vad som förutsätts i detaljplan, områdesbestämmelser, bygglov, med mera. Om kommunen ska ta över anläggningen överlämnar exploitören objektet till respektive driftavdelning efter godkänd slutbesiktning.

Väghållare

Respektive väghållare ansvarar för dagvattenanläggningar som hanterar dagvatten endast från vägen. Trafikverket eller vägföreningar/vägsamfälligheter är som ägare och väghållare av vissa vägar i kommunen ansvariga för att avvatta dessa vägar och gator. De gator som är kommunala har kommunen ansvar för.

Markavvattningsföretag

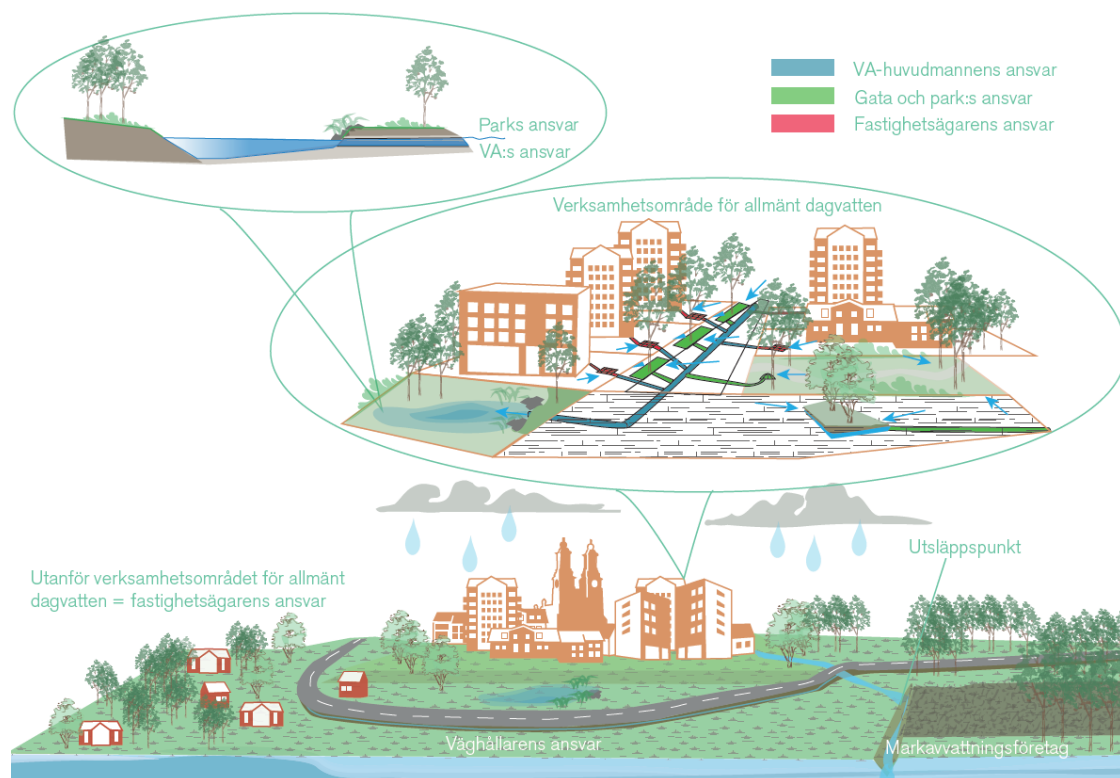
I Eskilstuna finns ett antal markavvattningsföretag. Markavvattning är en åtgärd som utförs för att avvatta mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål.³ I äldre lagstiftning användes benämningarna dikningsföretag, invallningsföretag, vattenreglerings- eller sjösänkingsföretag när det handlade om markavvattningsåtgärder. Med ordet företag avsågs i detta fall själva vattenverksamheten. Men ordet företag kan också ha flera innebörder. Den vattenanläggning som blev resultatet, till exempel ett dike, kom ofta också att kallas för dikningsföretag. Även den samfällighet som bildades för att genomföra företaget brukade benämnas dikningsföretag.⁴ Företagen är ursprungligen dimensionerade för att avvatta jordbruksmark med ett flöde på omkring 0,6-2,5 liter per sekund och hektar.⁵ Att då leda dagvatten till markavvattningsföretag måste bedömas i varje enskilt fall sett till vilken kapacitet som finns att ta emot ytterligare vatten samt vilka åtgärder som behöver göras i form av rening och fördröjning innan sådan avledning är aktuell. Tillsynsmyndigheter, kommunstyrelsen och VA-huvudman bör därför gemensamt se över företagets deltagarkrets och anläggningarnas utformning och kapacitet i samband med exploatering. I vissa fall kan en omprövning av markavvattningsföretaget krävas i Mark- och miljödomstolen.

---

³ MB 11 kap. 2 §

⁴ Miljösamverkan Sverige, rapportnummer 2015:2

⁵ Ibid

Figur 1 Ansvarsgränser för olika typer av anläggningar

Principer för avgränsning av det allmänna dagvattensystemet

I detta avsnitt förtydligas vem som ska vara huvudman för olika anläggningar och var ansvarsgränserna inom dagvattensystemet går.

Ansvarsfördelning mellan VA-huvudman och fastighetsägare

Inom verksamhetsområde för allmänt dagvatten ansvarar respektive fastighetsägare för avledning av dagvatten till det allmänna dagvattennätet. Gränsen mellan fastighetsägarens och Eskilstuna Energi och Miljö's ansvar går vid förbindelsepunkten, som meddelas av Eskilstuna Energi och Miljö och i allmänhet ligger i fastighetsgräns.

Ansvarsfördelning mellan VA-huvudman och Eskilstuna kommun

Eskilstuna Energi och Miljö AB ansvarar för dagvattenanläggningar som hanterar dagvatten från kvartersmark inom verksamhetsområdet för dagvatten. Huvudprincipen är att detta gäller även om dagvatten från allmän platsmark hanteras i samma anläggning. Ansvaret inkluderar avledning, fördröjning och rening i såväl öppna som slutna anläggningar fram till utsläppspunkt.

Eskilstuna kommun (stadsbyggnadsnämnden) ansvarar för dagvattenanläggningar som hanterar dagvatten enbart från allmän platsmark och trafikytor, om inte Eskilstuna Energi och Miljö AB tillhandahåller tjänsten dagvatten och förmedlat en förbindelsepunkt.

Gräns för den allmänna dagvattenanläggningen

Utsläppspunkten, det vill säga gränsen för den allmänna dagvattenanläggningen, är den punkt där utsläpp sker till naturligt vattendrag eller till anläggning som har en aktuell funktion för avvattning av mark som inte omfattas av ansvar för allmänt dagvatten.

Ansvarsfördelning inom vattenskyddsområde

Kommunala vattentäkter ska skyddas med vattenskyddsområden. I vattenskyddsområden är det viktigt att vi är särskilt försiktiga med dagvattenhantering. Risker förknippat med dagvattenhantering kan inte alltid regleras av vattenskyddsområdets föreskrifter. Därför är det viktigt att policyn tydligt visar vilken ambition Eskilstuna kommun har för att säkerställa vattentäkternas framtida kvalitet.

Enbart dagvatten som är rent eller renat och inte riskerar transportera föroreningar får infiltreras inom vattenskyddsområde eller grundvattenförekomst. Utsläpp av dagvatten med hög föroreningshalt får inte göras utan föregående rening och/eller nödvändiga skyddsåtgärder för minimera risk vid olyckor inom ytvattenförekomst. Samma höga krav på dagvattenhantering ska också gälla inom intresseområden för vattenförsörjning. Då kan även framtida vattentäkter skyddas från föroreningar.

Varje **fastighetsägare** ansvarar för att utsläpp av dagvatten med hög föroreningshalt inte sker till mark eller ytvatten. Tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter kan av tillsynsmyndigheten föreläggas villkor som ska minska risken för föroreningar.

Det är **väghållarens** ansvar att anmäla, ordna och underhålla de skyddsåtgärder som behövs för att förhindra utsläpp av förorening eller spill i samband med olycka på vägen. Vägar som passerar vattenskyddsområden ska vara utformade med säkerhetsåtgärder som underlättar räddningsarbete vid olyckor och förhindrar eller begränsar skada. Det är tillsynsmyndigheten som beslutar när en skyddsåtgärd behövs.

Tillsynsmyndigheten och VA-huvudmannen ska genom tillsyn och informationskampanjer verka för att stärka skyddet av vattentäkter.

Alla berörda aktörer ska verka för en god beredskapssamordning och säkerställa att ansvarsfördelningen vid en olyckshändelse är tydlig, dokumenterad och välkänd. Vid händelse av brand inom vattenskyddsområdet ska släckvatten i största möjliga mån undvikas att infiltreras.

Ansvar för att hantera kraftiga regn och skyfall

I och med att regnens intensitet ökar blir frågan om vem som ansvarar för att vidta åtgärder för att förebygga skador till följd av kraftiga regn och skyfall viktigare.

VA-huvudmannens ansvar vid kraftiga regn

Nybyggda VA-anläggningar ska klara att hantera kraftiga regn, med upp till 10–30 års åtkomsttid, beroende på vilken typ av bebyggelse det rör sig om⁶. Det valda dimensionerande regnet skall ökas med en klimatfaktor.

VA-huvudmannen ansvarar för skador som beror på den allmänna VA-anläggningen, till exempel om felaktigt dimensionerad eller bristande underhåll gjort att den orsakat översvämning vid regn den ska vara dimensionerad för att klara.

För att öka robustheten och minska föroreningsbelastningen är det en gemensam målsättning inom kommunen att mindre regn kan hanteras och fördröjas på fastighets- eller kvartermark. Detta fråntar dock inte VA-huvudmannen ansvaret för att den allmänna VA-anläggningen klarar att hantera upp till 10- till 30-årsregn.

Ansvarsfördelning vid skyfall

Med skyfall avses här regn som är större än att det kan tas om hand i dagvattenssystemet. Skyfall innebär att vatten rinner eller samlas på markytan.

Det är i främst **fastighetsägare** som ansvarar för att skydda sig och sin egendom från denna typ av händelser.

Om den drabbade inte kan hantera olyckan på egen hand har **kommunen** enligt Lagen om skydd mot olyckor, ett ansvar för att i ett akut skede genomföra räddningsinsatser i syfte att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Det krävs dock att kostnaden för insatsen är motiverad utifrån farans vikt.

Kommunen har enligt Plan- och bygglagen ett juridiskt ansvar för att förebygga risken för översvämning, genom att planlagd mark är, eller görs, lämplig för bebyggelse ur ett översvämningssperspektiv. Kommunen ska utreda klimatrisker och genom lokalisering och höjdsättning förebygga att ny bebyggelse tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 100-årsregn, med klimatfaktor.

---

⁶ VA-huvudmannen ska enligt lagstiftningen dimensionera dagvattenssystemet upp till en skäligen nivå. Enligt praxis innebär skäligen nivå i dagsläget (2019) att VA-huvudmannen har ansvar för att klara regn upp till i storleksordningen 10–30-årsregn.

Kommunen är inte skyldig enligt lag att förebygga översvämning i befintlig bebyggelse, men ska ge sin syn på risker för skador på grund av översvämning och hur sådana risker kan minska i sin översiktsplan.

Katastrofregn

Regn med åtkomsttid på mer än 100 år, med klimatfaktor, är att betrakta som katastrofregn. Ansvarsgränser gäller enligt ovan, men det är mer troligt att skyfallet får så stora konsekvenser att det kan anse som en kris eller medföra (risk för) allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner. Då inträder kommunens skyldighet enligt Lagen om extraordinära händelser.

Kommunen ansvarar för att varje mandatperiod ta fram en risk- och sårbarhetsanalys tas fram varje mandatperiod, som ett underlag för att minska och hantera risker. Även nödvändiga åtgärder ska redovisas. Kravet gäller enbart extraordinära händelser men en risk- och sårbarhetsanalys bör omfatta alla typer av samhällsstörningar som till exempel konsekvenserna av ett skyfall.

Definitioner och begrepp

Gemensamma definitioner och begrepp som används i dagvattenarbetet inom Eskilstuna kommunkoncern beskrivs i dagvattenplanen.

Referenser

Alm. H., Åström, A. (2014) Kommunal dagvattenhantering – juridiska och finansiella aspekter. Svenskt Vatten Utveckling, rapport 2014–07.

Christensen, J. (2015) Juridiken kring vatten och avlopp. En översiktlig genomgång av juridiken kring dricksvattenförsörjning samt avledning och rening av spillvatten och dagvatten. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:15.

LRF (2014) Äga och förvalta diken och andra vattenanläggningar i jordbrukslandskapet.

Miljösamverkan Halland & Miljösamverkan Västra Götaland (2016) Handläggarstöd Dagvatten. Tekniköversikt.

Miljösamverkan Västra Götaland (2014) Handläggarstöd om dagvatten. Juni 2014.

Svenskt vatten (2016) Avledning av dag-, drän- och spillvatten
Funktionskrav, hydraulisk dimensionering och utformning av allmänna avloppssystem Del I – Policy och funktionskrav för samhällets avvattning

Svenskt Vatten Utredning (2017) Beredskapsplanering för skyfall, Rapport Nr 2017-03